

ACC. N:R M. 12857: 1-12.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Engelborg Johansson, Markaryd*
Härad: *Gunnarbo* Berättare: *Per Markar* "
Socken: *Markaryd* Berättarens yrke: *banktjänsteman*
Uppteckningsår: *1953* Född år *1889* i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Butikshandel på landsbygden. s. 1-12 LMF 95.

ACC. N:R M. 12857: 1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Butikshandel på landsbygden
År 1877 startades den första butiken här i
Flaghult. Earen Wikson från Bråskult som tidigare
varit värskedhandlande inköpte en liten gård i byn
där han också inrättade den butik som ännu
finnes på samma plats. Att denna i början
var mycket oansenlig behöves knappast ordas om.
Huset som var lutet till taget bestod av fyra rum
och kök, varer ett beqväm till affärslokal och
ett annat till lagrum. Men om utrymmet var
strängt och distribution av varor något brisfällig,
mottogs denna nya affär med församhet af
folket i omgifningen som vid denna tid icke
kunde få sina varor på närmare håll än från
Osby och Markaryd. Kundskretsen var därför
från början ganska stor och genom reell be-
handling växte den avsevärt år från år. Sake
bara från denna by, utom också från nägränderna.

Luf. 95
1

byar hemma de och handlade sina varor
här.

En bytek på landsbygden i den stil det här
är fråga om skiljer sig mycket från våra
dagars butiker. På ett hus med fyra rum, skall
~~inrymmas~~ butik, lagerrum och bod till en
stor familj förstå vi ett det hela verkade trångt
och smält. Disk och hyllor voro tillverkade av
någon hemsnicker och i alla de lådor, som funnos
på baksidan av deken, förvarades de olika varu-
slagen.

I lagerrummet (en liten kammare bredvid butiken)
förvarade man de viktigaste varorna såsom
mjöl, grön, kaffe, socker m.m. och för öfriga
varor såsom fotogen, tjära, berk och dylikt
hade man en liten bod på gården.

Något handlar fanns inte alls, till denna äffor,
varför bok föringgörömlen sköttes i familjens

bostad. Med hjälp av sin hustru, skötte
Eress Nilsson själv affären de första åren.
Omsättningen var givetvis inte särskild stor då och
för att klenna försörja den stora familj som växt
upp i hemmet, samt det lilla jordbruket som
skattes bredvid till god hjälp.

Utan utbildning som de voro, var det kanske
inte någon lätt sak med bokföring och dylikt
men med god vilja och energi, som verkligen
inte saknades hos de båda makarna klarade de
sig igenom ganska bra.

Om sidan blev emellertid stugan för trång och
presentationerna störs och man såg gång med att
bygga till ett stort rum på ena gaveln, som ännu
idag är affärslokal. Detta gjordes år 1890 men
hade då hemmet upp till en omsättning av
15 000 kr om året vilket i den tiden ansågs
vara ganska bra. Utbyggnaden var nu betydlig

större, i denna nya lokal, men eftersom även denna saknade eldstad, kunnade den ännu mycket i öfrigt att önska. Affären gick emellertid framåt och från år och genom sparsamhet och flit försörjdes den stora familjen med arbetskningen från butiken och ditåt det lilla jordbruket.

"Handlaren" som han med ett gemensamt namn kallades, hade alltså en god social ställning och bärder och förpore säga med förtroende och aktning upp till honom och hans hustru Hilda. Han var född och uppfostrad i Hålsingborg och genom nya tips, som han hade med sig från staden och lärde husmödrarna, blev han av särskild betydelse för trakten. Då han lärde honom att baka vetebröd, vilket var något alldeles nytt för orten, då han kom hit. Andra bakverk var han också specialiserad på, såsom böjda bakelser och spritsar, vilka användes såsom förtäring till kalas

Vidare var hon något sykkunnig och bland annat sydde hon många dopklänningar till barnen i denna trakt.

På så sätt blev familjen mer och mer populär och de voro gärna sedda gäster, här och där i byarna och naturligtvis settu de bland de förnämsta gästerna vid större bygdningar.

Det handlarn och hans hustru, skilde sig något i klädedräkt från bönderna och det övriga folket kan ike förnekas. Det så vanliga hemvärda väskenskjortet såg man aldrig handlarn klädd uti, utan hans kostym var av koderoy eller något i den stilen.

Många olika firmor, voro representerade i denna och välsorterade affär. Tvänne firmor från Hålsingborg J. H. Blom och A. B. H. & T. Nilsson levererade varor under många år. Levernantörerna
5 skickade ut resande för orderuppsägning och

någon gång besökte handlarna dem själva.
Skyltfönster och dylika finesser var obända
begrepp i den tid det här är fråga om. Ett det
var en butik, som var inrymd i huset såg
man därest att det var så många skyltar
och reklamplakat uppfäste här och där.
Skyltar med Lemits och Pellerins margarin hade
säkerligen varit med sedan de första åren.
Svenskfirmorna Tiedler & Lundgren, Lögren &
Jönsson voro också representerade på bodstörren,
sedan långt tillbaka. Stillsvigs foderbenmjöl
hade en skylt som fräställdes en frödig araber
ko, öfver den hängde här i många år. Reckits
påsebläddre rekommenderades till vilträtt. Andra
nyare skyltar kommo naturligtvis efter hand
och de flesta händes upp på bussen till bostaden.
Jönns vätsrorade affär tillhandahöll också en
del råvaror för väsked tillverkning, som var så

ACC. N:R M. 12857: 7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7.

allmän i denna trakt, i den tid det här är fråga
om Gårdsvis mottogs de färdiga skedarna i ut-
byte mot varor från butikken och handlarna i sin
tur sålde dem till återförsäljare.

Affären gick alltså framåt och kundkretsen
öktades. De kommo nu längre vägen ifrån, för att
handla. Särskilt till jul, då gällde det att ha
ett riktigt lager med varor av alla slag. Ty vid
man inte hade råd till annars, det ansågs vara
alldeles nödvändigt att köpa till jul. Man köpte
då i förslag av en del varor. Sex 5 kg kaffe 1 a 2
säckar mjöl 1 säck socker o.s.v. Det var inte
ovanligt att bänderna kommo körande med häst-
skjuts och hade ett helt lass varor, med sig hem
då de hade varit väg för att julhandla.

Det var emellertid inte endast till jul och andra
högtider, som det kunde vara bräddan i butikken
utan även annars sex omkring arlöningsdagen,

vid bruket i Tingsfors sy även härifrån kommo
de ganska allmänt för att handla.

Det kunde tänkas, att de fringo sina varor hem-
hördan om de handlade mycket, men det var mest
sann ligt att de burro hem dem själva. Det gällde
också att kunden hade grejor med till att laga
varorna i de påsar av papper ännu inte blivit
vanliga i affären. Därför hade man påsar sydda
av tyg, passande till varje varuslag och för små-
varor, såsom snus, kyddor och dylikt ored.
handlarn behändigt en strukt.

Den gamla goda seden att traktera kunden
med kaffe, tillämpades ganska mycket. Särskilt
när de handlade större mängder eller betalade
sina räkningar. Kredithandeln var nämligen
ganska allmänt och de som skötte sina
affärens ordentligt, ochades aldrig sådana.

Att detta system kunde tillämpas i sådana mängder

svår situation bland de fattiga värdshill-
verksarna i denna trakt.

Större sina kunder drag nog handlade sig
för i det längsta, för att inte på något sätt stöta
sig ned dem. Han kunde ju räkna ut att de
vände sig åt annat håll för sina inköp.

I regel hade vår handlare bestämda priser,
men i den mån det lät sig göra att pruta för-
sumrades det nog icke. Man höll nog redan
på prisernas vilhet gick jämförelsevis lätt, eftersom
en annan firma Johannaes Plomster Svenskult
Linneryd levererade varor till trakten i många
år. En gång i veckan kom han regelbundet och
överlämnade varor som han föred sagit upp på
orden. Han var känd för att vara i stånd, att
kunna leverera så utomordentligt gott salt
fläsk och utan tvivel hade vår handlande här en
stor konkurrens. Denna ambuleraande affär,

upphörde år 1909. Ewen Nilsson hade då sedan
tre år tillbaka överlämnat affären i Hagkult,
till sin dotter och firmans gick nu under namn
Johanna Svensson. Alltså 1906 fick butikens ny
ägare och i stort sett gick allt i samma stil som
föregångarens. Förutom praktik i hemmet, hade hon
genomgått en kurs i handelskola i Helsingborg
och sånade sålde också helt utbildning, till sitt
bräande yrke. I tio år var hon ensam kundlare,
i trakten och med den omsorg och energi som
hon skötte affären gick den alltför framåt.

Glantzensson började nu på nytt i det att en annan
butik, anordnades i samma by, även den i
ägarens slaga. Detta var år 1915 och firmans namn
var Gustav Jonasson Varro Hagkult.

10 Detta nya företag, hjälptes kanske också med
allas största välvilja, av den förra konbanden,
men även var en del kunder övergingo till dem

varga affären blev ändå en hel del gamla stum-
kunder kvar. Men vara de så väl hända och här
hade de sina privilegier, sex en flaska vin, en
låda cigarer, eller dylikt till jul och en och annan
gång ett gammaldags rogält kalas. Så ville man
naturligtvis inte stå sig med den gedigna familjen
som var så etlad i trakten.

Under många år fingo trakten befolkning bunta
sin post i butiken, ty dagligen gick den skjuts till Marknyp
för att hämta varor och då tog man också posten till
byn. Vidare tillmötesgick man kunderna med ett
sittläm parsteln, till kalasen i trakten. Sådana
saker sattes naturligtvis värde på och såväl handlare
som kunder, lärde sig under årens lopp att uppskatta
varandra.

Butiken har nu sedan 1941 övergått till den
fredfi ägaren och firmans namn är nu

11 Johanna Svenssons efter Ruth Viksare.

Lokalen har nu genomgått en grundlig förändring och alla de nymodigheter, som vi anså nödvändiga nu i en affär på landsbygden såsom elektriskt ljus, telefon och värme har tillkommit de sista femton åren.

Firman som sådan, har alljämt samma förtroende och fastän konkurrensen i närvarande tid är mycket stor genom de många företag som startats här och där i Leakten, ser det likväl ut som att den gamla butiken i Varna Hagkult fortsätter att konkurrera.